

JELENA MARKOVIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Arhiviranje života (djetinjstva) izbliza

Neke refleksije o problemima pohrane i transkripcije terenskih snimki

Autorica se u kontekstu vlastita istraživanja oblika pričanja o djetinjstvu bavi pitanjima etičnosti pohrane i dostupnosti terenskih snimki koje svjedoče o "životu izbliza", o nerijetko emotivnim i intimnijim odnosima sugovornika te o problemima transkribiranja takve građe. Probleme transkripcije propituje s obzirom na uporabnu vrijednost transkripata koji se koriste u znanstvenom tekstu te s obzirom na uporabnu vrijednost transkripata pohranjenih na policama neke dokumentacije ili arhiva bez dostupne referencije na terenske audiosnimke.

[*teren, kazivači, pripovjedači, terenske snimke, transkripcija, arhiviranje građe, pričanja o djetinjstvu*]

U radu¹ se želim osvrnuti na dva naizgled tehnička, ali u svojoj biti vrlo složena pitanja koja su posljedicom metodoloških, etičkih i epistemoloških dilema. Jedno je pitanje (ne)pohrane terenske građe, odnosno njezine javne (ne)dostupnosti (djelomično ili u cijelosti) u kontekstu zaštite sudionika u istraživanju, a drugo je, s njim povezano, pitanje transkribiranja građe, odnosno njezina prenošenja iz usmenog u pisani oblik. Početna teza je da bi arhiviranje građe samo u obliku transkripta djelomice riješilo brojna nataložena etička pitanja koja proizlaze iz pohrane audiosnimki,² ali i otvorilo neka nova, ne nužno etičke prirode.

Pitanja su to o kojima rijetko razgovaramo i pišemo, a s kojima se veoma često susrećemo u svakodnevnom radu (bilo kao korisnici već pohranjene građe ili kao "vlasnici" i/ili autori podjednako pohranjene ili nepohranjene građe), svatko suočen sa specifičnostima vlastitog istraživanja te ništa manje legitimnim osobnim habitusom koji, iako velikim dijelom privatne prirode, ima dalekosežne posljedice na profesionalne stavove i

¹ U travnju 2010. u Institutu za etnologiju i folkloristiku je inicirana rasprava, okrugli stol s ključnim riječima "teren, kazivači/sugovornici, arhiviranje, suvremenost", na kojemu je radna skupina (Marijana Hameršak, Irena Miholić, Luka Šešo i Jelena Marković) ponudila svoja razmišljanja koja su potaknula diskusiju. Naši različiti, katkad i oprečni stavovi, bili su povodom nastavku te rasprave u kojoj su Tanja Perić-Polonijo, Koralka Kuzman Šlogar, Ana-Marija Vukušić, Melanija Belaj i Jakša Primorac ponudili svoja razmišljanja s ključnim riječima "teren, kazivači/sugovornici, građa, arhiviranje, etika, odgovornost". Ovaj je tekst dopunjen prilog spomenutoj diskusiji.

² Pohranom građe kao transkripata, prirodnom medija, prikivamo karakteristike glasova koji su snimljeni, a po kojima prepoznajemo osobu koja govori. Podatke koje sugovornici izmjenjuju u razgovoru moguće je zamijeniti "lažnim" podacima, imena pseudonimima i sl., čime također možemo prikriti izravnu vezu s osobama čiji su glasovi snimljeni.

UDK 002:930.253]:398.2

821.163.42.09-34

izvorni znanstveni članak

primljeno 30.6.2010.

prihvaćeno 16.7.2010.

odluke, odnosno “naši mali privatni etički sustavi” (Vukušić u Belaj et al. 2009:149) nezaobilazni su čimbenici našega rada “od terena do teksta i natrag” (Niemčić 2006).

Čini se da što smo više angažirani u istraživačkom procesu sve je manje općih pravila struke koja možemo slijediti kao profesija. Upravo stoga, ovim tekstom, radi daljnje rasprave, želim izložiti neke vlastite refleksije o problemima pohrane i transkripcije audiozapisa koje sam snimala radi istraživanja folklorističkih i kulturnoantropoloških aspekata pričanja o djetinjstvu (Marković 2010), refleksije i njihove posljedice koje proizlaze jednako iz suvremenih strujanja u etnologiji / kulturnoj antropologiji i folkloristici, kao i iz mojih izrazito privatnih dojmova, predodžbi i iskustava. Čitateljevi stavovi i iskustva u vezi s (ne)pohranom i transkribiranjem terenske građe, dakako, mogu biti drukčiji ili čak suprotni ponuđenima u tekstu, tim više što u domaćoj znanosti nema (ne)pisanog konsenzusa oko ovih pitanja. Kad bismo kao struka bili obvezani formaliziranim jasnim pravilima postupanja s terenskom građom (kao primjerice Etičkim kodeksom kakav ima Američko antropološko društvo),³ odnosno, kada bismo bili obvezatni u cijelosti terensku građu učiniti dostupnom javnosti, što ne zastupam, granice odnosa sa sugovornicima pomno bismo planirali unaprijed i pregovarali ih u tom smjeru tijekom terenskog susreta, često na štetu samog istraživanja. Vjerojatno bismo katkad i odustajali od istraživanja pod pritiskom formalnih obaveza. Kako tomu nije tako, legitimno je naknadno pregovarati granice odnosa na terenu koje ćemo učiniti dostupnima javnosti i to pisanjem tekstova te pri odlučivanju o (ne)dostupnosti građe (dakako, uz pristanak svih sugovornika).

Od prvih istraživanja u tadašnjem Zavodu za istraživanje folklor (današnjem Institutu za etnologiju i folkloristiku) traje praksa pohrane raznovrsne građe (rukopisi, audio- i videograđa, notni zapisi, fotografije i dr.) koju su, među ostalima, desetljećima prikupljali suradnici te institucije i pohranjivali u današnju Dokumentaciju Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu.⁴ Desetljećima je ta praksa smatrana nepisanom obvezom i mnoga su terenska istraživanja dokumentirana na raznovrsnim medijima (vidi Turčin i Pavlović 1985; Pavlović i Magdalenić 1989; Pavlović i Tomik 1994; Pavlović 1998) te je većina dostupna korisnicima (pod, dakako, određenim uvjetima).

U posljednja dva desetljeća sve se manje, posebno etnološke građe prilaže u Dokumentaciju.⁵ Pretpostavljam da je jedan od razloga raskida s praksom obvezatne pohrane, što uključuje i prešutni konsenzus da se o tome ne govori, bio smanjenje pritiska na same istraživače u tijeku terenskoga rada, a da bi se cenzura i autocenzura istisnula što je više moguće iz istraživačkog susreta istraživača (koji često u istraživačkoj situaciji i nije istraživač već istraživani) i njegov(ih)a sugovornika (koji su sve rjeđe istraživaču “anoni-mni” pripadnici pojedine istraživane skupine). Tereni su sve manje udaljena mjesta s kojima u svakodnevnom životu imamo malo ili nimalo veze, a sve su više tereni u našoj neposrednoj blizini, u nama samima. Sve je to za posljedicu imalo da je pohranjivanje građe prestalo biti eksplicitnom obavezom, iako nisu izostala očekivanja (najčešće nas

³ <http://www.aaanet.org/committees/ethics/ethicscode.pdf> (16.08.2010)

⁴ <http://www.ief.hr/page.php?id=11> (20.04.2010). Institutska Dokumentacija nije jedinom mjestom pohrane etnološke i folklorističke građe u Hrvatskoj. Obimna građa pohranjena je još primjerice u Odsjeku za etnologiju HAZU kao i na Odsjeku za etnologiju/kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

⁵ Pri tome, ne mislim da je ustroj Dokumentacije za to odgovoran. Dapače. Odgovornost u potpunosti snose oni koji terensku građu (ne)prilože u Dokumentaciju.

samih) da se terenska građa pohrani i arhivira, i to s jedne strane da bi se pripadajućim istraživanjima priskrbio legitimitet te, s druge, da bi se građu učinilo dostupnom za neka nova istraživanja. Iako Dokumentacija nudi brojne pouzdane mogućnosti zaštite građe prema zahtjevima onoga tko ju prilaže na čuvanje i upravljanje njome, te mogućnosti, barem ako je suditi prema stavovima u tzv. "usmenoj kuloaristici" i prema mojem vlastitom stavu, nisu katkada dovoljne da smanje nelagodu od njezine kasnije dostupnosti. Zašto je tomu tako i uolikoj mjeri su promjene u paradigmatama uvjetovale moje, ali i oklijevanja drugih kolega ili čak odbijanja pohrane terenske građe i anksioznosti od dostupnosti tih materijala na uvid drugim istraživačima, pitanje je koje na ovom mjestu neću načinjati. Također, neću se doticati ni važnog pitanja kakve to posljedice može imati na istraživanja koja će se htjeti baviti našim istraživačkim procesima.⁶

Ovim tekstom ne želim afirmirati niti pohranu terenske građe niti inzistirati na njezinoj nedostupnosti (smatram da odluka mora biti individualna), već želim uputiti na jedno, u domaćoj etnologiji i folkloristici zanemareno pitanje, a to je pitanje transkribiranja građe (posebno one koja se u Dokumentaciju prilaže u obliku transkripta bez dostupne reference u obliku audio- ili videosnimke) koje ne vrijedi za sva istraživanja podjednako, već prije svega za ona etnološka istraživanja koja za svoj analitički predmet imaju pripovjedne aktivnosti u svakodnevicu, ali isto tako i za ona folkloristička istraživanja koja će se htjeti baviti pričanjem kao praksom, a ne kao oblikom (iako ima argumenata da se i potonja istraživanja moraju pozabaviti istim pitanjima). Ovim tekstom ne tragam za konsenzusom niti unutar Instituta niti na razini nacionalne etnologije i folkloristike, već na primjeru vlastitih dvojbi oko pohrane i načina transkribiranja građe želim otvoriti neka nova pitanja koja su se u pojedinim fazama istraživanja nametala kao ključna.

O istraživanju i građi

Od 2005. godine do nedavno kontinuirano sam snimala i bilježila građu kojom sam se koristila za izradu doktorske disertacije o folklorističkim i kulturnoantropološkim aspektima pričanja o djetinjstvu (Marković 2010). Konceptom pričanja o djetinjstvu odredila sam složenu mrežu svakodnevnih pojavnosti i oblika transmisije pričanja o posredovanim i neposredovanim iskustvima djetinjstva djece i odraslih te sjećanja na to životno razdoblje, dakle naracije koje su derivirane iz autobiografskih sjećanja i autobiografskih znanja svih dobnih skupina.

Građu za disertaciju snimala sam i bilježila koristeći se složenom mrežom metodoloških postupaka,⁷ od kojih svaki sa svojim osobitostima nastoji dopuniti

⁶ Isto tako možemo biti i kritični prema vlastitoj poziciji i zapitati se nismo li, iako legitimno nevoljko pohranjujemo svoju terensku građu, licemjerni (i tašti) kad u ovim novim okolnostima oklijevamo pohraniti vlastite priče i odnose, a nekada to nismo tako činili kada smo više kontrolirali istraživačku situaciju i kada sebe nismo doživljavali ni angažirali kao ljude od krvi i mesa sa svojim vrlinama i nedostacima, već kao "provoditelje" upitnica s kojima smo na teren dolazili, a kazivače smo promatrali samo kao nositelje znanja, neke "nepoznate" i "anonimne" informante.

⁷ Građu sam prikupljala na nekoliko načina, a podijelila sam je po grupama metodoloških postupaka koji imaju više ili manje sastavnica, odnosno više ili manje varijanti. Oni su: naknadno bilježenje govornih situacija, otvoreni intervjui s različitim dobnim skupinama, uključivanje drugih subjekata – i djece i odraslih – u istraživačku poziciju, autoetnografija u odnosu na osobno iskustvo povezano s istraživanom temom, pre slušavanje, a češće i prelistavanje arhivske građe Dokumentacije Instituta za etnologiju i folkloristiku u kojoj

nedostatke ostalih postupaka, a sve u skladu s pojavom koja je bitno određena tzv. "prirodnim", neponovljivim i jedinstvenim kontekstom pripovijedanja u svakodnevici koje je, zbog njegovih karakteristika, često nemoguće snimiti ili vjerodostojno zabilježiti.⁸ Dva spomenuta tehnička pitanja, o kojima je riječ u ovom prilogu, odnose se prije svega na građu snimljenu audiosnimačem metodom otvorenog intervjua, ali i na manje snimljene isječke koji nisu bili dijelom nekog unaprijed dogovorenog intervjua. Kako sam istraživanjem nastojala pripovijedanje promatrati, prije svega, kao praksu, a ne samo kao oblik ili vrelo informacija o djetinjstvu nekad i danas, ono je upravo zbog toga svojim specifičnostima otvorilo neka nova pitanja koja nemaju nimalo uhodanu proceduru njihova rješavanja s uporištem u domaćim radovima, i to čini mi se prije svega zbog specifičnosti građe i s njom povezane specifičnosti istraživačke perspektive.

Specifičnost građe koju sam snimila audiosnimačem iz etnološke je perspektive u tome što ona nije samo kazivana građa u smislu unaprijed dogovorenog više ili manje strukturiranog intervjua s pojedinim kazivačem ili skupinom kazivača nego je često pripovijedana građa, odnosno, građa koja sadrži narativne sekvence koje su često dijelom svakodnevnih jezičnih i pripovjednih aktivnosti. Tomu je tako stoga što je u istraživanju naglasak prije svega stavljen na pripovijesti koje tematiziraju specifična osobna sjećanja (fenomenološka iskustva koja su produktom pojedine proživljene epizode) i posredovana sjećanja, a bitno manje na autobiografske činjenice (nefenomenološka iskustva koja su produktom pojedine epizode) ili nespecifična, opća osobna sjećanja (fenomenološka iskustva koja su produktom brojnih epizoda (neka opća slika) (više o oblicima autobiografskog pamćenja vidi npr. Brewer 1986:34 i 2005/1995:19).⁹

Terenska građa velikim dijelom nalikuje "klasičnoj" folklornoj pripovijedanoj građi (usmenim pričama), odnosno, folklornoj građi u užem smislu, s tom razlikom što je nastala ne s namjerom da se prikupe primjeri usmenih priča (bajke, predaje ili sl.) ili informacije o njezinu životu u zajednici, nego su priče izrastale iz razgovora, iako je najčešće bio smješten u obostrano osviješteno istraživačko vrijeme. Kao i drugi "prirodni", govorni žanrovi, pričanja o djetinjstvu u svakodnevici se u velikoj mjeri mijenjaju i samom prisutnošću uređaja za snimanje. Njegova prisutnost mijenja kontekst, emocije, volju i želju za pripovijedanjem, sadržaj pripovijedanog, motivaciju te uvelike mijenja omjere predstavljanja, pripovijedanja, kazivanja. Idealnih tipova (kazivačkih ili pripovjedačkih) bilo je vrlo malo jer je svaka pojedina situacija koja je snimljena dijelom bila determinirana nazočnošću snimača i mojom obznanjenom namjerom da su snimljeni razgovori dijelom istraživačkog vremena, a dijelom je determinirana mojim

su "slučajno", bez jasnog cilja da se snimi (transkribira) ili zapiše autobiografski iskaz, zabilježena pričanja o djetinjstvu te, posljednji postupak, iz psiholoških istraživanja preuzeta asocijativna metoda istraživanja autobiografskog pamćenja. Grupirana prema mediju na kojem je zabilježena, građa se može podijeliti na onu koja je snimljena na nekom audiomediju ili onu koja je naknadno zapisana prema sjećanju.

⁸ Razlozi su i etičke i tehničke prirode.

⁹ Istraživanja djetinjstva u hrvatskoj etnologiji (npr. Nazor 1968; Kovačić 1982; Toldi 2006; Alujević i Premuž Đipalo 2008) bila su, a dijelom i ostala, usmjerena na generička, nespecifična, opća osobna sjećanja, a time i iz tog sjećanja derivirane i takve priče o djetinjstvu koje su onda bile temeljem prerade etnografskog kazivanja u etnološko znanje. Etnologija je bila usmjerena i na autobiografska znanja (ipak manje nego nespecifična sjećanja), a do danas vrlo rijetko na specifična osobna sjećanja o djetinjstvu (uz iznimku Gulin Zrnić 2004a, 2009).

stalnim nastojanjima da vlastitom pričom ponudim vrijeme i asocijaciju sugovorniku za vlastitu priču, što je situacije činilo razgovornijima, a ne ispitivačkima, činilo ih je svakodnevnijima, običnijima i "prirodnijima". Time se u prikupljenim pričama znatno smanjivao omjer autobiografskog iznuđivanja (usp. Velčić 1991:31) iako se vrlo rijetko u potpunosti dokidao. Autobiografsko iznuđivanje supostojalo je sa snažnom unutarnjom potrebom dijeljenja iskustava pripovijedanjem u kontekstu koji je na trenutke prestajao biti istraživačkim.

Takvim odnosom prema terenskom susretu koji je proizašao iz zanimanja za svakodnevne prakse sjećanja i pričanja o djetinjstvu snimila sam prije svega folklornu građu, odnosno ono što nazivamo usmenom tradicijom (usp. Lozica 1990). Ono što u vezi s time ovdje želim naglasiti je moja duboka uključenost u pripovjedne, prisjećajne i kognitivne aktivnosti sa sugovornicima, što u pravilu nije svojstvom susreta u kojem se prikupljaju usmene priče u folklorističkom smislu i koje se pohranjuju u Dokumentaciju. Građu odlikuje visok stupanj intimnosti sa sugovornicima jer "raspričavanje" sugovornika o specifičnim osobnim sjećanjima iz djetinjstva predmnijeva takav oblik odnosa. Takav oblik odnosa zahtjeva od istraživača prije svega ljudsku, privatnu, emotivnu, a tek onda istraživačku angažiranost. Ova dijelom i folklorna građa znatno je više osobna nego što su to uobičajeni korpusi usmenih priča u, primjerice, hrvatskoj folkloristici (ali i mnogi drugi).

Sadržaj je snimljene građe malo kad sporan i ne zahtijeva posebnu zaštitu. Ono što mi se čini spornim je, kako sam u samom naslovu naznačila, arhiviranje života izbliza, što znači arhiviranje pripovijedanog dijela terenske građe, arhiviranje onoga što je pričano u trenucima kada smo moji sugovornici i ja zaboravljali da sudjelujemo u istraživanju i kada smo pričali priče koje, da to nismo na trenutak zaboravili, nipošto ne bismo pričali. Bez obzira na to što sam sadržaj nije sporan, kompromitirajući, čini mi se poštenim te trenutke i naše odnose sačuvati od cjelovite dostupnosti javnosti u audiosnimci, podjednako i zbog sebe i zbog njih.¹⁰

Svojstva građe s obzirom na stupanj pripovijedanja i kazivanja, odnosno njezin raspon od znanstvenog konstrukta do svakodnevnih jezičnih i pripovjednih aktivnosti ne samo da legitimiraju ozbiljnije propitivanje (ne)mogućnosti njezine javne dostupnosti nego otvaraju i neka pitanja o njezinoj transkripciji. Iz folklorističke perspektive pitanje prenošenja usmenog u pisani tekst nije novost. Ono je jedno od temeljnih pitanja folkloristike koje u radu želim sagledati u kontekstu razmišljanja da bi pohrana transkripata dostupnih javnosti mogla kompenzirati audiosnimke.

Transkribiranje usmenosti, transkribiranje oblikovanja života: o procesu transkripcije i uporabnoj vrijednosti transkripta

Kada sam jednom prigodom kolegici iz Instituta u kojem radim rekla kako je u jednoj od mojih istraživačkih faza najveći problem bio transkribiranje, dobroćudno se nasmijala i rekla: "Nisam mislila da je to ikome problem". Iako je kolegica terenski istraživala i transkribirala svoje snimke, vjerojatno je njezin smijeh proizašao iz naših različitih iskustava terena koja su proizlazila iz različitih ciljeva i metodologija. Tad je to za mene bio gorući problem na koji se sada retrospektivno osvrćem s jednom drugom, novom dilemom:

¹⁰ Građu sam, dakako, prema svojoj vlastitoj savjesti koristila u istraživanju kao transkript.

kako transkribirati dio građe koju ću pohraniti u Dokumentaciju a da transkripti imaju što veću uporabnu vrijednost (s obzirom na odluku da ne pohranim audiosnimke), iako sam se u disertaciji koristila uobičajenim načinom transkripcije kakvim se služe svi u domaćoj znanosti (s relativno malim odstupanjima) upotpunjujući transkripte mnogobrojnim opisima i digresijama samog konteksta (životnog i konverzijskog).

U početku ni sama nisam bila svjesna akademskih diskusija u raznim disciplinarnim područjima o temi transkripcije¹¹ jer je u nas usidren relativno jedinstven način transkripcije. Jedinstven je s obzirom na razlike u transkripcijama koje sam susretala u znanstvenoj literaturi, a ta se jedinstvenost prije svega ogleda u uporabi grafije i pravila standardne ortografije hrvatskoga jezika s manjim odstupanjima u skladu s govorom koji se transkribira, a bez dodatnog znakovnog sustava za pojedine govorene aspekte.¹² Tijekom procesa transkripcije, na praktičnoj razini, nisam mogla unificirati sve dijelove svih transkripata i objasniti sebi samoj zašto nešto transkribiram baš onako kako to činim. Susrela sam se očito s vječnim problemom sličnih istraživanja koja se tiču "prevođenja" usmenoga u pisano.

Da je snimkama bila namijenjena svrha etnografije djetinjstva kakva je česta u hrvatskim publikacijama (npr. Alujević i Premuž Đipalo 2008; Spajić-Vrkaš 1996; Toldi 2006), vjerojatno mi transkribiranje ne bi bilo problem (osim što bi zahtijevalo puno vremena). Bilo bi nebitno prati li transkript "prirodni" govor ili ne, je li sve transkribirano od riječi do riječi. Dijelovi u kojima, primjerice, pet desetogodišnjakinja govori gotovo istodobno o događajima na školskom izletu mogli bi olako biti proglašeni viškom tako da se oko tih dijelova, u smislu transkripcije, ne treba zamarati. Isto tako "male priče" protkane u konverzijsku cjelinu kao i brze izmjene govornih uloga pri čemu sugovornici prekidaju jedni druge, uzajamno se prisjećaju i pripovijedaju, interveniraju u tuđe pripovijesti, aludiraju na upravo izgovoreno ili na zajednička znanja, kontekstualne informacije i sl. također bi se mogle proglasiti viškom. Međutim, takvi "nevažni" dijelovi snimljene građe pokazali su se važnim mjestima konstruiranja i prezentiranja identiteta, mjestima jezične, narativne i mnemoničke socijalizacije, mjestima koja upućuju na odnose moći među sugovornicima (posebno kad u istraživačkom susretu sudjeluju pripadnici više generacija ili generacijski različiti pripadnici obitelji ili neke "male" skupine). Takvi "nevažni" dijelovi pokazuju i, primjerice, kako se pripovijesti konstruiraju unutar konverzijske cjeline kao koautorstvo sudionika, upućuju na priču kao temeljni način mišljenja i sl. Analitičko blago u naizgled nevažnim konverzijskim cjelinama i narativnim sekvencama koje su se provlačile kroz više govornih izmjena, prekida, ometanja, govorenja u isti glas i nerazumijevanja upućuje da identitet, kako je to Kaufmann gotovo poetično sročio, "[i]ako je bio sveprisutan, nije ga bilo nigdje. Nije ga bilo nigdje upravo zato što je bio posvuda" (2006:7).

Bez obzira na to promatramo li priču kao mjesto konstruiranja i predstavljanja identiteta (npr. Polany 1984; Rimmon-Kenan 2002; Gone et al. 1999; Linde 1993; Peacock i

¹¹ Kao primjer vrlo zanimljive i recentne diskusije o temi transkripcije i reprezentacije vidi Griffin 2007a; Potter i Hepburn 2007; Henwood 2007; Griffin 2007b. Za vrlo recentan antropološki pristup transkripciji vidi i Goody 2004.

¹² Za primjer nekih načina transkripcije vidi Hepburn i Potter s.a.; Jefferson 2004. Također za jedan od mogućih načina transkripcije koji sadrži i audio snimku transkripta vidi <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/schegloff/TranscriptionProject/listeninginstructions1.html> (14.02.2010). Za pregled radova koji se bave transkripcijom vidi npr. *Transcription in action* (s.a.).

Holland 1993; Schiffrin 1996) ili se pridružimo narativnim naturalistima (npr. Bruner 1986, 1991; Turner 1996) koji priču promatraju mimo jezika i tekstualnosti u mentalnoj aktivnosti i osnovnim kognitivnim procesima, kao jedan od temeljnih "načina mišljenja, koji omogućava načine uređivanja iskustva, konstruiranja stvarnosti" (Bruner 1986:11), ovakve "male" narativne sekvence ni u kom slučaju ne valja proglašavati interpretativnim viškom koji ne vrijedi transkribirati. Priča i identitet su usko povezani, smatra i Eakin, tako da svaki od njih neprestano gravitira u konceptualno polje drugoga, zbog čega priča više nije samo literarna forma već način fenomenološkog i kognitivnog samoiskustva (Eakin 1999:100). Sebstvo i priča su "komplementarni, međusobno konstituirajući aspekti jednog procesa oblikovanja identiteta" (Eakin 1992:198). Prema tome, priča nije samo prikladan oblik izražavanja identiteta već je i njegov sadržaj (Eakin 1999:100), odnosno priče o vlastitom iskustvu neprekidne su (re)interpretacije iskustva, dakle, niz procedura za "oblikovanje života" (engl. *life making*) (Bruner 2004/1987:692). Ti pristupi (konstruktivistički i naturalistički), iako u mnogočemu različiti, ne odriču važnost "malih" i "nevažnih" narativnih sekvenci i dijelova razgovora, već u kontekstu ovog priloga, naglašavaju važnosti prenošenja takvih govornih i narativnih susreta u pisani tekst u nekoj minucioznijoj formi i njihovoj pohrani u tom obliku.

U domaćim etnološkim i folklorističkim tekstovima nije se pridavala pažnja prenošenju govora u pisani oblik. Barem ne eksplicitno. U području etnometodologije, konverzijske analize, sociolingvistike, etnografije komunikacije puno je pozornosti posvećeno upravo pitanjima transkribiranja. U tim disciplinarnim područjima postoji mišljenje da je tradicionalni način transkripcije,¹³ koji među ostalima koriste i svi u domaćoj znanosti, izgubio "svoju hegemoniju, ako ne i svoj legitimitet, podjednako teorijski i metodološki" (Mishler 2003:300). Unatoč tomu neki autori (npr. Mishler 2003) raskrinkavaju različite metode transkribiranja kao načine predstavljanja diskursa prema istraživačkim interesima i namjerama. Svaki način transkribiranja, odnosno proces tekstualizacije govora (Mishler 2003:300), konstrukcija je različitih svjetova, a svaki je osmišljen da podrži pojedine teorijske pretpostavke i da nam omogući da istražujemo teorijske implikacije (Mishler 2003:310). Kao i sve paradigme/sustavi, pojedini načini transkribiranja "imaju retoričku funkciju koja ih smješta u širi politički i ideološki kontekst" (Mishler 2003:310).¹⁴ Na koncu, istraživač je već u "slici" za koju, unutar konvencionalnih istraživačkih obrazaca, misli da je samo promatra (usp. Alldred i Burman 2005:183). Iz toga proizlazi da i nema dobrog i lošeg načina transkribiranja, već da se mora prilagoditi izbjegavanju odnosa moći¹⁵ ili, drugim riječima, ono ne smije biti neproblematično, odnosno nerefleksivno.

¹³ Pojednostavljeno, to je način prenošenja u kojem slušamo u istodobno zapisujemo govor bez nekog posebnog, unaprijed osmišljenog sustava znakova, simbola, indikatora i ustroja, mimo grafije i pravila standardne ortografije jezika koji transkribiramo.

¹⁴ Elliot Mishler promatranjem retoričke funkcije tehnika transkribiranja analizira klinički susret liječnika i pacijenta kao odnos moći.

¹⁵ Svatko tko se uhvatio mukotrpnog posla transkribiranja zna koliko je teško razaznati, a potom ispisati sva odstupanja od standardnog hrvatskog jezika, a time i od akademskog standarda prema kojem pišemo svoje tekstove. Odstupanja su podjednako istraživačeva i istraživanoga. Transkribiranje takvih odstupanja i nepravilnosti u odnosu na standardni jezik (i istraživača i sudionika u istraživanju) sa sobom nosi rizik da se sudionike istraživanja predstavi u lošem i/ili lošijem kontekstu jer su neki od sudionika istraživanja (posebno djeca, ali i svi drugi u odnosu na znanstveni diskurs) već bremeniti brojnim predrasudama i predodžbama. Takav pristup transkribiranju problematičnim su vidjeli istraživači koji su se bavili marginaliziranim

Jedno vrlo recentno istraživanje, ono Cécile Vigouroux (2007), transkripciji prilazi iz posve novog kuta i ne propituje izdanak transkripcije – *skripciju* – nego se ona, kako bi dekonstruirala *skripciju*, pomiče unatrag i propituje aktivnost koja proizvodi *skripciju*, dakle, zanima se za proces prenošenja (*trans process*). Istraživanje temelji na etnografiji procesa transkribiranja svojih kolega lingvističkih antropologa, čime pokazuje mrežu društvenih, psiholoških i lingvističkih čimbenika koji sudjeluju u procesu transkripcije i time možda najočitiije pokazuje prirodu samog procesa koji je uvijek nesavršen i nedovršen.

Prenošenje usmenog teksta u zapis ozbiljnije je problematizirano koncem 1970-ih i početkom 1980-ih i to na teorijskoj i metodološkoj razini i u kontekstu problema prevođenja i transkribiranja usmene tradicije američkih Indijanaca (npr. Hymes 2004/1981; Tedlock 1983) i u kontekstu istraživanja svakodnevnog govora (npr. Fine 1984; Ochs 1979; Bauman 1986). Potkraj 1970-ih Elinor Ochs (1979) se zalaže za model transkribiranja koji razotkriva i neverbalne aspekte govornog čina i govorne interakcije, posebno u lingvističkim istraživanjima dječjeg govora u razvojnoj psiholingvistici. Središnji interes njezinih istraživanja (i istraživanja njezinih suradnika) su dječja jezična ponašanja te jezične i narativne socijalizacije u “prirodnom” kontekstu (vidi npr. Schieffelin i Ochs 1983; Ochs i Schieffelin 1984; Ochs 1991; Ochs i Taylor 1992; Ochs 1996; Ochs i Capps 2001). Ochs (1979) kritički promatra dotadašnje studije verbalnog ponašanja te kritizira istraživanja koja promatraju govorni čin kao izvedbu, a čija snimljena građa nije sustavno transkribirana. Ukratko, smatra da se bez posebnog sustava transkribiranja u studijama govornog ponašanja ne mogu uzimati u obzir i nelingvistički aspekti tog ponašanja kojima pridaje veliku važnost (Ochs 1979). Ipak, za Ochs su transkripcije istraživačevi podaci (*researcher's data*), a transkripcija je selektivni proces koji je odraz teorijskih postavki i definicija. Proces transkripcije, zaključuje Ochs, ne smije biti potisnut u drugi plan u empirijskim istraživanjima verbalnog ponašanja (Ochs 1979:44). Autorica je razradila set simbola u transkriptima i odredila ustroj jedinica za transkribiranje koje pokrivaju najrazličitije situacije u kojima se uz verbalni pojavljuje i neverbalni aspekt govornog ponašanja koji je dosljedno provodila u spomenutim radovima.

Richard Bauman je, za razliku od spomenutog minucioznog i dosljednog sustava transkribiranja Elinor Ochs, u svojoj studiji građu prikazivao na više različitih načina vođen pragmatičnim ciljevima i problemsko-orijentacijskim razmatranjima u tekstu (Bauman 1986:ix). Prema tome, različito prikazivanje građe ovisilo je o tome je li pokušavao rasvijetliti retoričku strukturu, interakcijsku strukturu, narativne epizode, prozodijske obrasce i dr., te ovisno o analitičkoj svrsi s posebnom usredotočenošću na oblik i međusobne odnose (Bauman 1986:ix).

Audiosnimka je uvijek referenca nesavršenom transkriptu (usp. Finnegan 1992:185). Ona je također uvijek vjerodostojnija od transkripta, a opet i od audiosnimke postoje potencijalno vjerodostojniji oblici bilježenja, kao što je videosnimanje, i tako do onog

društvenim skupinama jer je postojala opasnost da se istraživane dovede u neravnopravan položaj prema akademskom diskursu te da negativno utječe na istraživanu društvenu skupinu (Preston 1982, prema Bauman 1986:ix). Čini se da slični problemi prate prevoditelje transkripcija koje su dijelom znanstvenih tekstova stranih autora. U nas je govor među pripadnicima urbanih crnačkih četvrti, posebice adolescenata, u tekstu Williama Labova (1984) na hrvatski preveden na kajkavski zagrebački urbani govor. Sličnim se problemom bavio i Tedlock (1971).

neponovljivog trenutka samog iskaza, same situacije koju želimo predstaviti u znanstvenom tekstu ili pohraniti u neki arhiv, dokumentaciju, a koja je zauvijek "izgubljena".

Savršenije uvijek postoji, samo je pitanje koliko minuciozna i vjerodostojna bilješka nama treba za analitičku aktivnost i vizuru koju planiramo ostvariti. Važno je pritom se zapitati ne pretjerujemo li i ne zamaramo li se transkripcijom koja nam onda ničemu ne služi, kojoj je uporabna vrijednost bitno manja od pažnje koju joj pridajemo. Čini mi se da je to vizura koja bi bila održiva u znanstvenom tekstu koji osim transkripta sadrži i razne druge pojedinosti o transkribiranom ulomku. Transkripti, iako nisu "savršeni", na razini znanstvenog teksta koji problematizira neke aspekte pričanja bili bi dovoljno informativni i upotrebljivi. Međutim, takvi transkripti ne moraju biti dostatni kao pohranjeni na policama Dokumentacije, a koji će potencijalno služiti nekom drugom istraživanju koje će transkripte trebati za druge analitičke svrhe. Ukratko, ta pitanja proizlaze iz onih puno većih i složenijih pitanja kao što su: što je to uopće građa, tko je, zašto i za koga čuva (pri tome ne mislim na osobe zaposlene u Dokumentaciji, nego na neku višu instancu koja prelazi i granice institucije), o čemu će ovisiti i pristup procesu transkribiranja. O životima transkripata dostupnima za javnost možemo samo nagađati pa se sukladno tomu i ne možemo za tu budućnost pripremiti.

U konverzijskoj analizi, ali i u drugim metodama i disciplinama audio ili video-snimka se smatra "realističkim" objektom koji se potom prenosi u transkript koji je konstrukt. Sama snimka nikad nema obilježja stvarnosti te je događaj koji smo snimali uvijek jedan i neponovljiv (usp. Ashmore i Reed 2000). U tehničkom, metodološkom i epistemološkom smislu snimka, proces transkripcije i transkript koji analiziramo uvijek su konstrukti (Ashmore i Reed 2000). Potraga za većom "dokaznom korisnošću" snimke ili transkripta postiže se "nostalgičnim" ponovnim razmatranjem prethodno proizvedenih predmeta radi njihove usporedne provjere (Ashmore i Reed 2000). Ontologija i epistemologija objekata konverzijske analize mijenja se pri svakom sljedećem susretu s njim (usp. Ashmore i Reed 2000). Iz toga proizlazi da i nema načina transkripcije koji bi zadovoljio one istraživače koji će se transkriptom služiti i iznova mu se vraćati u budućnosti. Oni će, kao što sam to i sama činila, uvijek nostalgično težiti za nekim novim pojedinostima govornog susreta koji transkript (ne)predstavlja.

Neki autori smatraju, a i sama bih se pridružila tom mišljenju, da su neki istraživači "stvorili fetiš transkribiranja svega od riječi do riječi" (Finnegan 1992:183) u istraživanjima usmene tradicije ili usmenosti općenito, što ima vrlo malo opravdanja ako takav način transkripcije nije prikladan za određenu svrhu. Neki autori su i upućivali na izvedbene poteškoće transkripcije: dva transkripta iste audiosnimke neće biti identična (Finnegan 1992:183, vidi i Ochs 1979; Mishler 1991).¹⁶ Dakle, nema općeprihvatljivog načina kodiranja, odnosno dekodiranja usmenog u pisani diskurs (vidi i Wild Bičanić 1988:153). Uostalom, informacije o izvedbi možemo unijeti u znanstveni tekst, a ne ih nužno iskazati u transkriptu (usp. Finnegan 1992). Međutim, i dalje ostaje neodgovorenim isto pitanje: što ako transkript nije dijelom znanstvenog teksta, nego je samostalna jedinica među brojnim pohranjenim rukopisima različitih "autora" u arhivu ili konkretno u Dokumentaciji?

¹⁶ Za primjere različitih transkripcija iste snimke prema unaprijed postavljenim općim pravilima, kao što su izostavljanje poštapalica, izostavljanje istraživačevih potvrda tijekom razgovora kao što su mh, da i sl. vidi (Finnegan 1992:184).

Jelena Marković • Arhiviranje života (djetinjstva) izbliza...

Tijekom mukotrpnog posla transkribiranja, za koji mnogi misle da i ne trebaju neke posebne kompetencije, čini mi se da sam na istraživački intuitivnoj razini prošla cijeli ciklus od zatečenosti i užasnutosti teškoćama procesa prenošenja, do osvješćivanja čimbenika i uzroka tim teškoćama, do svjesnog odabira jednog u nizu nesavršenih načina transkribiranja. Iako sam dugo dvojila o načinu transkripcije koji moram dosljedno provesti u disertaciji, zbog svih spomenutih razloga odlučila sam se za tradiciju, način transkribiranja kojim se domaći folkloristi i etnolozi koriste od prvih magnetofona koji uključuje samo grafiju i pravila standardne ortografije hrvatskoga jezika, ali ne i zaseban sustav znakova za neke aspekte govornog ponašanja. Argumenti za minuciozniju transkripciju koje sam susretala u spominjanoj literaturi nisu bili dovoljni da me uvjere u veću uporabnu vrijednost proizvoda transkribiranja u mojem konkretnom tekstu. U tom kontekstu možda smijeh moje institutske kolegice s početka priče i nije bio tako neobičan kako mi se na početku činilo. Vratili smo se na staro. Ipak, čini mi se da je te probleme bilo pošteno barem napomenuti, ma kako se to smiješnim i uzaludnim činilo. Međutim, za pohranu građe u Dokumentaciju koja bi u budućnosti mogla biti ponovno analitičkim predmetom nekome tko neće imati uvid u audiosnimke, valjalo bi razraditi neki novi ili prihvatiti neki već postojeći način transkripcije, što ne može učiniti pojedinac, već bi to trebao biti sustav transkripcije koji je potreban struci ili strukama i koji bi ušao u širu uporabu. U protivnom bi njegova uporabna vrijednost za širu znanstvenu čitateljsku publiku, čak i unutar struke, bila vrlo malena i gotovo beznačajna jer sustavi znaju biti do te mjere složeni da su često čitateljski neprohodni.

Literatura

- Allred, Pam i Erica Burman. 2005. "Analyzing Children's Accounts Using Discourse Analysis". U *Researching Children's Experience. Approaches and Methods*. S.M. Greene i D. M. Hogan, ur. London: Sage, 175-198. <http://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/1504/1/Allred%26Burman05.pdf> (02.05.2008.)
- Alujević, Maja i Vedrana Premuž Đipalo. 2008. *Dite u pučkoj kulturi Dalmacije*. Split: Etnografski muzej.
- Ashmore, Malcolm i Darren Reed. 2000. "Innocence and Nostalgia in Conversation Analysis. The Dynamic Relations of Tape and Transcript". *Forum: Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* 1/3 <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/3-00/3-00ashmorereed-e.htm> (24.11.2009.)
- Bauman, Richard. 1986. *Story, Performance, and Event. Contextual Studies of Oral Narrative*. Cambridge, London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press.
- Belaj, Melanija, Jelena Marković, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić. 2009. "Etička pitanja u humanističkim istraživanjima: (Če)t(i)ri studije slučaja". U *Jedna granica – dvije etnologije? 10. Hrvatsko-slovenske etnološke paralele*. Ž. Jelavić, S. Potkonjak i H. Rožman, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 133-156.
- Brewer, William. 1986. "What is Autobiographical Memory"? U *Autobiographical Memory*. D. C. Rubin, ur. Cambridge: Cambridge University Press, 25-49.
- Brewer, William. 2005./1995. "What is Recollective Memory"? U *Remembering Our Past. Studies in Autobiographical Memory*. D. C. Rubin, ur. Cambridge: Cambridge University Press, 19-66.
- Bruner, Jerome. 1986. *Actual Minds, Possible Worlds*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bruner, Jerome. 1991. "The Narrative Construction of Reality". *Critical Inquiry* 18/1:1-21.
- Bruner, Jerome. 2004./1987. "Life as Narrative". *Social Research* 71/3:691-710.
- Code of Ethics of the American Anthropological Association. 1998. <http://www.aaanet.org/committees/ethics/ethicscode.pdf> (16.08.2010).
- Eakin, John Paul. 1992. *Touching the World. References in Autobiography*. Princeton: Princeton University Press.
- Eakin, John Paul. 1999. *How Our Lives Become Stories. Making Selves*. Ithaca, London: Cornell University Press.
- Fine, Elizabeth C. 1984. *The Folklore Text. From Performance to Print*. Bloomington: Indiana University Press.

- Finnegan, Ruth. 1992. *Oral Traditions and Verbal Arts. A Guide to Research Practices*. London, New York: Rutledge.
- Gone, Joseph P., Peggy J. Miller i Julian Rapport. 1999. "Conceptual Self as Normatively Oriented. The Suitability of Past Personal Narrative for the Study of Cultural Identity". *Culture and Psychology* 5/4:371-398.
- Goody, Jack. 2004. "The Transcription of Oral Heritage". *Museum International* 56/1-2:91-96.
- Griffin, Christine. 2007a. "Being Dead and Being There. Research Interviews, Sharing Hand Cream and the Preference for Analyzing 'Naturally Occurring Data'". *Discourse Studies* 9:246-269.
- Griffin, Christine. 2007b. "Different Visions. A Rejoinder to Henwood, Potter and Hepburn". *Discourse Studies* 9:283-287.
- Gulin Zrnić, Valentina. 2004. "Moj dom. Stvaranje mjesta u novozagrebačkom prostoru". *Život umjetnosti: časopis za suvremena likovna zbivanja* 38/73-04:40-53.
- Gulin Zrnić, Valentina. 2009. *Kvartovska spika. Značenje grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Naklada Jesenski i Turk.
- Henwood, Karen. 2007. "Beyond Hypercriticality. Taking Forward Methodological Inquiry and Debate in Discursive and Qualitative Social Psychology". *Discourse Studies* 9:270-275.
- Hepburn, Alexa i Jonathan Potter. s.a. *Transcription*. <http://www-staff.lboro.ac.uk/~ssjap/transcription/transcription.htm> (29.11.2008.).
- Hymes, Dell. 2004./1981. "In Vain I Tried to Tell You". *Essays in Native American Ethnopoetics*. Philadelphia: University of Nebraska Press.
- Jefferson, Gail. 2004. "Glossary of Transcript Symbols with an Introduction". U *Conversation Analysis. Studies From the First Generation*. G. H. Lerner, ur. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 13-31. <http://www.liso.ucsb.edu/Jefferson/Transcript.pdf> (29.11.2008.).
- Kaufmann, Jean-Claude. 2006. *Iznalaženje sebe. Jedna teorija identiteta*. Zagreb: Antibarbarus.
- Kovačić, Željko. 1982. "Stvaralaštvo djece pastira srednje Posavine". *Rad 27. kongresa SUFJ. Banja Vrućica – Teslić*. C. Rihtman, ur. Sarajevo: UFBiH, 385-389.
- Labov, William. 1984. "Preobražavanje doživljaja u sintaksu pripovjednog teksta". *Revija* 24/2:46-78.
- Linde, Charlotte. 1993. *Life Stories. The Creation of Coherence*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Lozica, Ivan. 1990. "Favorizirani i zanemareni žanrovi u usmenoj tradiciji". *Narodna umjetnost* 27:111-119. = 2008. *Zapisano i napisano: folkloristički spisi*. Zagreb: AGM, 115-127.
- Marković, Jelena. 2010. *Folkloristički i kulturnoantropološki aspekti pričanja o djetinjstvu*. Doktorska disertacija.
- Mishler, Elliot G. 1991. "Representing Discourse. The Rhetoric of Transcription". *Journal of Narrative and Life History* 1/4:255-280.
- Mishler, Elliot G. 2003. "Representing Discourse. The Rhetoric of Transcription". U *Turning Points in Qualitative Research. Tying Knots in a Handkerchief*. Y. S. Lincoln i N. K. Denzin, ur. Walnut Creek, CA: AltaMira Press, 297-326.
- Nazor, Ante. 1968. "Običaji oko rođenja, spola, izgleda i sudbine djeteta u Poljicima". U *Rabotata na XIII kongres na Sojuzot na folkloristite na Jugoslavija vo Dojran 1966. godina*. K. Penušlinski, ur. Skopje: Združenje na folkloristite na SR Makedonija, 311-322.
- Niemčić, Iva. 2006. "Iskustva s terenskog istraživanja ili od terena do teksta i natrag". U *Etnologija bliskoga. Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja*. J. Čapo Žmegač, V. Gulin Zrnić i G. P. Šantek, ur. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Naklada Jesenski i Turk, 191-210.
- Ochs, Elinor. 1979. "Transcription as Theory". U *Developmental Pragmatics*. E. Ochs i B. Schieffelin, ur. New York: Academic, 43-72.
- Ochs, Elinor. 1991. "Misunderstanding Children". U *Miscommunicatio and Problematic Talk*. N. Coupland, H. Giles i J. M. Wiemann, ur. Newberry Park, CA: Sage Publications, 44-60.
- Ochs, Elinor. 1996. "Linguistic Resources for Socializing Humanity". U *Rethinking Linguistic Relativity. Studies in the Social and Cultural Foundations of Language (No. 17)*. J. J. Gumperz i S. C. Levinson, ur. Cambridge: Cambridge University Press, 407-437.
- Ochs, Elinor i Lisa Capps. 2001. *Living Narrative. Creating Lives in Everyday Storytelling*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press.
- Ochs, Elinor i Bambi B. Schieffelin. 1984. "Language Acquisition and Socialization. Three Developmental Stories and Their Implications". U *Culture Theory. Essays on Mind, Self and Emotion*. R. A. Shweder i R. A. LeVine, ur. Cambridge: Cambridge University Press, 276-320.
- Ochs, Elinor i Carolyn Taylor. 1992. "Family Narrative as Political Activity". *Discourse and Society* 3/3:301-340.
- Pavlović, Mirena. 1998. "Pregled dokumentacijske građe Instituta za etnologiju i folkloristiku 1994-1998". *Narodna umjetnost* 35/2:201-254.

Jelena Marković • Arhiviranje života (djetinjstva) izbliza...

- Pavlović, Mirena i Sanja Magdalenčić. 1989. "Pregled dokumentacijske građe ZIF-a 1984-1988". *Narodna umjetnost* 26:183-207.
- Pavlović, Mirena i Olgica Tomik. 1994. "Pregled dokumentacijske građe Instituta za etnologiju i folkloristiku 1989-1993". *Narodna umjetnost* 31:381-407.
- Peacock, James L. i Dorothy C. Holland. 1993. "The Narrated Self. Life Stories in Process". *Ethos. Journal of the Society for Psychological Anthropology* 21/4:367-383.
- Polanyi, Livia. 1984. "Što nam mogu reći priče o svijetu svojih pripovjedača". *Revija* 24/2:79-96.
- Potter, Jonathan i Alexa Hepburn. 2007. "Life is Out There. A Comment on Griffin". *Discourse Studies* 9:276-287.
- Rimmon-Kenan, Shlomith. 2002. "The Story of "I". Illness and Narrative Identity". *Narrative* 10/1:9-27.
- Schieffelin, Bambi B. i Elinor Ochs. 1983. "A Cultural Perspective on the Transition from Prelinguistic to Linguistic Communication". U *The Transition from Pre-linguistic to Linguistic Communication*. R. Michnick Golinkoff, ur. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 115-131.
- Schiffrin, Deborah. 1996. "Narrative as Self-Portrait. Sociolinguistic Construction of Identity". *Language in Society* 25:167-203.
- Spajić-Vrkaš, Vedrana. 1996. *Tučepi – odrastanje u tradicijskoj kulturi Hrvata*. Zagreb: Naklada MD.
- Tedlock, Dennis. 1971. "On the Translation of Style in Oral Narrative". *Journal of American Folklore. Toward New Perspectives in Folklore*. 84/331:114-133. = 1972. "On the Translation of Style in Oral Narrative". U *Toward New Perspectives in folklore*. A. Paredes i R. Bauman ur. Austin: University of Texas Press, 114-133.
- Tedlock, Dennis. 1983. *The Spoken Word and the Work of Interpretation*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Toldi, Zvonimir. 2006. *Mi smo djeca vesela*. Slavonski Brod: Muzej Brodskog Posavlja.
- Transcription in Action. Resources for the Representation of Linguistic Interaction*. s.a. <http://www.linguistics.ucsb.edu/projects/transcription/bibliography> (22.11.2008.)
- Turčin, Vesna i Mirena Pavlović. 1985. "Građa u dokumentaciji Zavoda za istraživanje folklor". *Narodna umjetnost* 22:87-169.
- Turner, Mark. 1996. *Literary Mind. The Origins of Thought and Language*. New York i Oxford: Oxford University Press.
- Velčić, Mirna. 1991. *Otisak priče. Intertekstualno proučavanje autobiografije*. Zagreb: August Cesarec.
- Vigouroux, Cécile B. 2007. "Trans-Scriptio as Social Activity. An Ethnographic Approach". *Ethnography* 8/1:61-97.
- Wild Bičanić, Sonia. 1988. "Analiza govornog diskurza". *Republika* 1-2:149-163.

Archiving Life (Childhood) Up Close. Some Reflections on the Problems of Archiving and Transcription of Field Records

Summary

This paper analyzes two seemingly technical, but in reality very complex issues which are the result of methodological, ethical and epistemological dilemmas. One is the issue of (not) archiving fieldwork material or its (partial or complete) public (in)accessibility in the context of safeguarding the participants, and the other, related to the first one, is the issue of transcribing material, or transferring it from oral into written form. The initial thesis is that archiving material only in the form of a transcript would partially solve the plethora of ethical issues which are the result of archiving audio tapes, but would also open new, not necessarily ethical issues.

The text presents some reflections on the issues of archiving and transcribing audio records collected during the research of folkloristic and cultural-anthropological aspects of storytelling about childhood (Marković 2010), the reflections and their consequences stemming both from contemporary tendencies in ethnology/cultural anthropology and folklore research, and markedly private impressions, conceptions and experiences. Recently the archiving of especially ethnological material in the Special Collection of Ethnographic Material of the Institute for Ethnology and Folklore Research has diminished. One of the reasons for giving up the

practice of obligatory archiving is an attempt to avoid censorship and self-censorship of the researcher (who is often not the researcher but the subject) and their interlocutors (who are less frequently the “anonymous” members of a researched group). Not storing the material, on the other hand, can rob the research of its legitimacy, and the material becomes unavailable for future research. In this sense, the text analyzes the methods of transcription that would in part substitute the “hidden” fieldwork records witnessing life up close, as well as frequently emotional and more intimate relationships of the interlocutors. The issues entailed in transcription are questioned with regards to the use value of transcripts used in a scientific text and with regards to the use value of transcripts stored on the shelves of a collection or archive without an available reference to fieldwork audio records.

[field, informants, storytellers, fieldwork records, transcription, archiving material, storytelling about childhood]